

Festivalul Brecht de la Milano

Pentru Piccolo Teatro din Milano stagiunea trecută a fost una specială. Din mai multe motive. În primul rând, ea a condus acest teatru faimos în pragul a două importante aniversări: semicentenarul lui Piccolo și zece ani ai Școlii sale de teatru, aniversări care vor fi sărbătorite în stagiunea '96-'97. Repertoriul ansamblului, care s-a jucat în trei teatre din Milano – sala proprie, Teatrul Studio și Teatrul Liric –, a fost în mare parte ocupat de Festivalul Brecht. În 1956, cu câteva luni înainte de moarte, Brecht a venit în Italia, la Milano, unde s-a întâlnit cu Paolo Grassi, Giorgio Strehler și Nina Vinchi, fondatorii lui Piccolo Teatro. Strehler tocmai punea în scenă **Opera de trei parale** – și de atunci încolo el a montat numeroase piese brechtiene. Neîndoielnic, regizorul trebuie să i se recunoască meritul de a se fi aflat printre cei mai importanți promotori ai operei lui Brecht în Italia.

A-i dedica lui Brecht un festival a însemnat și reparcurgerea unor etape marcante ale istoriei lui Piccolo, prin reluarea câtorva montări mai vechi, dându-se astfel publicului ocazia de a vedea sau de a revedea câteva dintre spectacolele-capodoperă ale lui Strehler. În plus, acest festival a contribuit la reconstituirea unui cuplu magnific: acela al lui Strehler cu scenograful Luciano Damiani. Împreună, ei au scris, poate, capitolul

cel mai interesant din istoria lui Piccolo, dacă nu din istoria teatrului italian de după război și până azi.

Prima întâlnire din festival a fost aceea cu **Viața lui Galilei**, în lectura lui Strehler, urmată de o dezbateră pe tema „Știință și responsabilitate”, la care au luat parte și doi laureați ai Premiului Nobel, Renato Dulbecco și Rita Levi Montalcini. A venit apoi rândul spectacolului **Povestea păpușii părăsite**, prezentat și în stagiunea trecută. Cântăreața Milva a interpretat baladele din tinerețe și cântecele mai puțin cunoscute scrise de Brecht pentru **Luna nu strălucește mereu**. Într-un spectacol-coupé au fost arătate **Lux in tenebris** și **Nunta la micii-burghezi**, o noutate pentru Italia.

După ediția-princeps din 1958 și reluarea din 1980, cu Andrea Jonasson ca protagonistă, **Omul cel bun din Secluan** a fost din nou pusă în scenă de Strehler în acest an, tot cu actrița germană în dublul rol Shen-Te – Shui-Ta. Un spectacol delicat și tulburător, în permanență învăluit într-o lumină palidă; în tonurile profunde ale vocii Andreei Jonasson vibrează teribilă neputință a individului de a fi bun.

Întâlnirea cu teatrul epic s-a petrecut prin cele două piese într-un act **Excepția și regula și Cât costă fierul**, ca și prin scene din **Teroarea și mizeria celui de-al Treilea Reich**. Primul spectacol, montat de Strehler în 1962, a fost reluat de astă dată în regia lui Gianfranco Mauri, care juca atunci rolul hamalului. Structura scenică e liniară, aproape săracă, nici

Teatrul la MittelFest

„Le urez tuturor să-și trăiască viața cu seninătate”, scria Giorgio Pressburger în finalul romanului „Trei mame”, laureat al Premiului Flaiano și adus în lectură scenică de trupa Arca Azzurra la MittelFest '96 (festival dedicat culturii din Europa Centrală și găzduit anual de localitatea italiană Cividale – n.tr.). O urare ce sună ca un rămas-bun. Într-adevăr, în discursul ținut la deschiderea festivalului, Pressburger a anunțat oficial că va părăsi, probabil, conducerea artistică a secțiunii Teatru, lăsând totul în voia entuziasmelor lui De Incontrera, directorul secțiunii Muzică, în vederea mult-doritei instituționalizării a festivalului; reprezentantul cultural al administrației locale a replicat cu un discurs avântat, dar călduț. Oare și direcția organizatorică, asigurată de Mimma Gallina, să stea sub semnul întrebării? A sugerat-o chiar ea, în timpul prezentării oratorului coregrafic **Schizophrenia**, după o idee de Damir Frey, co-producție MittelFest-Koreodrama... Gallina a explicat însă că, dat fiind stadiul avansat al pregătirilor, o eventuală schimbare a gărzii nu va afecta ediția '97 a festivalului. Dar asta ține de viitor.

Vitrină teatral-muzicală a Europei Centrale, înfățișând producții selecționate și pe baza densității valorilor pe care le vehiculează, MittelFest '96 a rezervat un loc de onoare Poloniei. De la Cracovia a sosit Sary Teatr cu **Opereta** de Gombrowicz. Un gen cu desăvârșire vid – spune regizorul Bradecki –, dar pregătit să primească profunda semnificație filosofică a textului, fără să-și piardă coloritul popular ce-i este propriu. Sună un

clopoțel și intră elevii, adulți în uniforme de gimnaziu; se îngrămădesc în bănci: e un munte uman. În timp ce protagoniștii iau în derădere Societatea și Istoria, regia ne deschide ochii asupra mecanismului social, care ne constrânge să rămânem veșnic adolescenți, care propovăduiește absolvirea de responsabilitate. Trupa e excelentă și omogenă, fiecare interpret are propria sa partitură vocală și coregrafică; efectul coral este de o armonie rară. E inevitabilă referirea la **Clasa moartă** a lui Kantor, care, la rândul lui, s-a inspirat din „Ferdynurke”, primul roman al lui Gombrowicz. Krzysztof Zanussi a sosit la Cividale pentru o conferință despre Kiesowski, regizorul polonez recent dispărut, din creația căruia au fost proiectate filmele „Decalogul” și „Amator”, unde Zanussi se joacă pe sine însuși.

Striaz – o propunere hazardată. Noile tehnologii ale trupei Studio Azzurro și ale tânărului compozitor Luca Francesconi, ca și actele procesului intentat de Inchiziție sectei benandanților, pe materiale adunate de Carlo Ginzburg, s-au soldat cu o „video-operă nocturnă”. Douăsprezece instalații video-audio, cu grijă incastrate în arhitectura din centrul orașului Cividale, marchează un traseu a cărui țintă finală este malul râului Natisone, unde corul Radioteleviziunii din Budapesta formează coloana sonoră a „bătăliei” de pe imensul ecran de piatră al stâncii. O operațiune cât se poate de experimentală, în care trecutul și viitorul se amestecă.

Citit de Galatea Ranzi și Omero Antonutti, eseu lui Hans Magnus Enzensberger **Marea migrație** a constituit, sub îndrumarea regizorală a lui Pressburger, spectacolul inaugural al

SHUI-TA INVEST

costumele nu au vreo podoabă; declamația e măsurată, limpede, valoarea didactică a textului exprimându-se coerent. Dimpotrivă, **Cât costă fierul**, jucată în întregime în gama grotescului, pornește de la ideea îndrăzneță de a implanta drama într-o atmosferă de circ. Steaguri stilizate apar pe fracuri și mantii, printre nasuri roșii și pantofi enormi; costumele lui Damiani dau nota esențială, fiind desigur un puternic stimul pentru regia lui Carlo Battistoni. În rolul Clientului, un formidabil Paolo Rossi, actor provenit din cabaret, foarte cunoscut marelui public prin programele sale comico-satirice de la televiziune și devotat acum scenei lui Piccolo. În **Teroarea și mizeria celui de-al Treilea Reich**, Giulia Lazzarini, una dintre actrițele favorite ale lui Strehler, interpretează cu mare intensitate rolul unei evreice care se hotărăște să-și părăsească soțul și Germania natală pentru a scăpa de persecuțiile antisemite. **Excepția și regula și Cât costă fierul** vor reprezenta Piccolo Teatro la următorul Festival al Teatrelor din Europa de la Cracovia. Acolo va merge și Berliner Ensemble, cu **Ascensiunea lui Arturo Ui poate fi oprită**, care a făcut un popas și la Milano. Ultima montare a lui Heiner Müller, căruia i-a urmat la direcția artistică a lui Berliner Ensemble Martin Wuttke, deținător, aici, al rolului Arturo Ui – o interpretare magistrală. Un Brecht german, în sfârșit, interesant nu pentru a prilejui comparații, ci pentru că spectacolele de la Berliner, instituție creată de Brecht, constituie cea mai fidelă realizare a ideilor

festivalului; la el au participat, cu simpatice propeșime, și vreo treizeci de „non-actori” de proveniență etnică diversă. Textul, care vorbește despre comportamentele umane în raport cu „străinul”, depășește locurile comune ale demagogiei de orice culoare, e curajos, iar limbajul face accesibil conținutul, de rigoare științifică. Spune Pressburger: „Enzensberger e foarte clar; este vorba despre niște probleme enorme, pe care trebuie să le tratăm cu seriozitate, nu prin retorică, nici prin refuz sau rasism”. Iar în amintitul **Trei mame**, al cărui autor este, Pressburger ridică o întrebare: „Unde este superior simțul umanității? Într-o societate care în aparență are totul, sau într-o

teatrală ale dramaturgului. O dată cu trupa a sosit și expoziția „Teatrul lui Brecht la Berliner Ensemble”, inaugurată în 1991 la Berlin. O a doua expoziție, cu adevărat insolită, a fost vernisată la Milano. Exponatele – treizeci și două de portrete pe care fotografii Konrad Ressler i le-a făcut lui Brecht în 1927, ajunse la noi prin pură întâmplare; până în 1984, negativele au zăcut pe fundul uneia dintre valizele rămase după moartea lui Ressler. Un ciclu de proiecții de filme realizate de Brecht sau înfățișând activitatea primilor ani ai lui Berliner Ensemble, precum și dezbateri susținute de experți, inclusiv străini – Dieckmann, von Becker, Heyme – au completat inițiativele festivalului.

La îmbogățirea programului a contribuit și Școala de Teatru condusă de Strehler, care a prezentat spectacolul-studiu de sfârșit de an **Orații și Curiații**.

În încheiere, o încheiere cu adevărat furtunoasă: Strehler și-a prezentat demisia din funcția de director al lui Piccolo, pentru că (din cauza unor impedimente birocratice? administrative? tehnice?) nu a putut să deschidă pentru public noua sală, cea de a patra, care ar fi trebuit să găzduiască ultimul spectacol – **Mutter Courage din Sarajevo** –, transferat în ultima clipă în incinta bisericii San Ambrogio. Acum nu ne mai rămâne decât să așteptăm noua stagiune. O dată cu ea ar trebui să se domolească și polemicile și poate că, în cele din urmă, ne vom lămuri și în privința soartei noului teatru și a lui Strehler. ■

societate mai săracă, în care însă persistă o dureroasă dar adevărată solidaritate?”.

Pentru prima oară la MittelFest, un spectacol venit din Bosnia: **Alifakovac** (după numele unui cimitir din Sarajevo), text poetic de Dzermalutin Latić. Pietre de mormânt din polistiroil neprelucrat scenografic amintesc insistent de echipamentul pierdut de Kamerni Teatar '55 în timpul conflictului. Fixitatea și mișcarea alternează, însoțite de sunetele unei ape care curge, se frânge, picură. În veșminte de doliu, actorii exprimă o durere plină de demnitate.

Cântecul orașelor, co-producție internațională a Teatrului

Settimo și a Teatrului „Marin Držić” din Dubrovnik, solicitată de MittelFest, i-a oferit regizorului Vacis ocazia de a dirija actori de diverse naționalități și limbi.

Alți reprezentanți italieni la MittelFest au fost Lella Costa, Moni Ovadia și Marco Paolini, care, cu ale sale **Albume**, a obținut aplauze îndelungi, din plin meritate.

Noutatea acestei ediții: un „spațiu de poezie”, îngrijit de Cesare Tomasetig; a conținut „mises en espace” ale unor poeme de Srećko Kosovel, Fernando Bandini, Dino Menichini. ■

(Traducerea:

ALICE GEORGESCU)

Scenă din **Excepția și regula de Brecht**, montată de Strehler la Piccolo

